

Predmet C-287/22**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

3. svibnja 2022.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

24. ožujka 2022.

Tužitelj:

YQ

RJ

Tuženik:

Getin Noble Bank S.A.

Predmet glavnog postupka

Proglašenje ugovora o kreditu ništavim zbog toga što sadržava nedopuštene ugovorne odredbe i nalaganje plaćanja novčanog iznosa

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.); članak 267. UFEU-a

Prethodna pitanja

Protivi li se, s obzirom na načela djelotvornosti i proporcionalnosti, članku 6. stavku 1. i članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 tumačenje nacionalnih odredbi ili

nacionalna sudska praksa prema kojoj nacionalni sud može, osobito s obzirom na potrošačevu obvezu namire s prodavateljem robe ili pružateljem usluga ili dobru financijsku situaciju prodavatelja robe ili pružatelja usluga, odbiti potrošačev zahtjev da sud odredi privremenu mjeru (privremena pravna zaštita nakon podnošenja tužbe) koja se sastoji od toga da se tijekom trajanja postupka suspendira izvršenje ugovora koji će vjerojatno biti proglašen ništavim zbog uklanjanja nepoštenih ugovornih odredbi?

Navedene odredbe prava Zajednice

Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima: članak 6. stavak 1., članak 7. stavak 1.

Rješenje Suda od 26. listopada 2016., Ismael Fernández Oliva, spojeni predmeti C-568/14 do C-570/14, EU:C:2016:828

Navedene odredbe nacionalnog prava

Članak 385.¹ Ustawe z 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (Građanski zakonik od 23. travnja 1964.) (Dz.U. iz 2020., poz. 1740.), u daljnjem tekstu: Građanski zakonik:

Stavak 1. Odredbe potrošačkog ugovora koje nisu pojedinačno ugovorene nisu obvezujuće za potrošača ako mu daju prava i obveze na način koji nije u skladu s dobrim običajima i koji grubo narušava njegove interese (nedopuštene ugovorne odredbe). Ova se odredba ne odnosi na ugovorne odredbe kojima se uređuju glavna davanja stranaka, među kojima su cijena ili naknada, ako su sastavljene na nedvosmislen način.

Stavak 2. Ako neka ugovorna odredba prema stavku 1. nije obvezujuća za potrošača, u preostalom dijelu ugovor ostaje obvezujući za stranke.

Stavak 3. Odredbe ugovora koje se ne smatraju pojedinačno ugovorenima jesu one na čiji sadržaj potrošač nije imao stvaran utjecaj. To se posebno odnosi na ugovorne odredbe preuzete iz predloška ugovora koji je druga ugovorna stranka predložila potrošaču.

Stavak 4. Teret dokazivanja da je odredba pojedinačno ugovorena na onoj je stranci koja se na to poziva.

Članak 405. Građanskog zakonika

Onaj tko bez pravne osnove stekne imovinsku korist na štetu druge osobe, dužan ju je vratiti u naravi, a ako to nije moguće, nadoknaditi njezinu vrijednost.

Članak 410. Građanskog zakonika

Stavak 1. Odredbe prethodnih članaka osobito se primjenjuju na neosnovano plaćene iznose.

Stavak 2. Iznosi su neosnovano plaćeni ako onaj tko ih je platio uopće nije imao takvu obvezu ili je nije imao prema osobi kojoj je plaćao, ili ako je osnova za plaćanje prestala postojati ili cilj koji se želi postići plaćanjem nije postignut, ili ako je pravna radnja kojom se obvezuje na plaćanje bila ništava i nije postala valjana nakon izvršenja plaćanja.

Članak 189. Ustave z 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Zakon od 17. studenoga 1964. – Zakonik o građanskom postupku) (Dz.U. iz 2021., poz. 1805.), u daljnjem tekstu: Zakonik o građanskom postupku:

Tužitelj pred sudom može podnijeti zahtjev za utvrđenje postojanja ili nepostojanja pravnog odnosa ili prava ako ima pravni interes.

Članak 730.¹ Zakonika o građanskom postupku

Stavak 1. Svaka stranka ili sudionik u postupku može zahtijevati određivanje mjere osiguranja ako potkrijepi vjerodostojnost zahtjeva i postojanje pravnog interesa za dodjelu mjere osiguranja.

Stavak 2. Pravni interes za dodjelu mjere osiguranja postoji ako će izostanak mjere osiguranja onemogućiti ili ozbiljno ugroziti izvršenje odluke donesene u predmetu ili na drugi način onemogućiti ili ozbiljno ugroziti postizanje cilja postupka u predmetu.

Stavak 2.¹ Pravni interes za dodjelu mjere osiguranja smatra se vjerodostojnim kada je osoba koja zahtijeva osiguranje tužitelj koji potražuje plaćanje na ime poslovne transakcije u smislu Ustave z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Zakon od 8. ožujka 2013. o sprečavanju prekomjernih kašnjenja u poslovnim transakcijama), ako vrijednost te transakcije nije veća od sedamdeset pet tisuća zlota, a potraživanje nije plaćeno i od isteka roka za njezino plaćanje prošla su najmanje tri mjeseca.

Stavak 3. Prilikom odabira mjere osiguranja sud uzima u obzir interese stranaka ili sudionika u postupku u mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se nositelju tog prava osigurala odgovarajuća pravna zaštita, a da se pritom osobu na koju se odnosi mjera ne preoptereti više nego što je to potrebno.

Članak 731. Zakonika o građanskom postupku

Mjera osiguranja ne može se odnositi na podmirenje tražbine, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Članak 755. Zakonika o građanskom postupku

Stavak 1. Ako predmet mjere osiguranja nije novčana tražbina, sud dodjeljuje mjeru osiguranja na način koji smatra primjerenim u skladu s okolnostima, uključujući načine predviđene za osiguranje novčanih tražbina. Sud osobito može:

1. urediti prava i obveze stranaka ili sudionika u postupku tijekom trajanja postupka;
2. odrediti zabranu prijenosa predmeta i prava obuhvaćenih postupkom;
3. prekinuti ovršni ili drugi postupak kojim se nastoji provesti odluka;
4. urediti način raspodjele skrbi nad maloljetnom djecom i kontakte s djetetom;
5. naložiti upis odgovarajućeg upozorenja u zemljišne knjige ili relevantan registar.

Stavak 2. U predmetima za zaštitu prava osobnosti, mjera osiguranja koja se sastoji od zabrane objavljivanja može se dodijeliti samo kada se tomu ne protivi važan javni interes. Prilikom dodjele mjere osiguranja, sud utvrđuje razdoblje trajanja zabrane koje ne smije prelaziti godinu dana. Ako je postupak u tijeku, nositelj prava može, prije isteka razdoblja na koje je izrečena zabrana objavljivanja, zahtijevati novu mjeru osiguranja; primjenjuju se odredbe prve i druge rečenice. Ako je nositelj prava zatražio novu mjeru osiguranja, zabrana objavljivanja ostaje na snazi do donošenja pravomoćne odluke o zahtjevu.

Stavak 2.¹ Članak 731. ne primjenjuje se ako je mjera osiguranja potrebna za sprečavanje nastanka štete ili drugih posljedica štetnih za nositelja prava.

Stavak 3. Sud dostavlja osobi na koju se odnosi mjera rješenje doneseno na raspravi zatvorenoj za javnost u kojem mu nalaže da izvrši ili se suzdrži od aktivnosti ili da ne ometa rad ovlaštene osobe. To se ne odnosi na odredbe kojima se nalaže predaja stvari koje su u vlasništvu osobe na koju se odnosi mjera.

Sažeti prikaz činjeničnog stanja i postupka

- 1 Osobe YQ i RJ sklopile su 2008. s bankom tuženikom Getin Noble Bank SA ugovor o hipotekarnom kreditu indeksiran u švicarskim francima u iznosu od 643 395,63 poljska zlota, prema kojem se glavnica kredita konvertirala u švicarske franke prema kupovnom tečaju koji utvrđuje banka, a obroci, izračunani u švicarskim francima, plaćali su se prema prodajnom tečaju koji također utvrđuje banka. Tužitelji su obaviješteni o utjecaju promjene kamatne stope i tečaja valute u obliku tablice koja sadržava usporedbu iznosa obroka kredita pod pretpostavkom da je iznos kredita veći za 20 % i u slučaju povećanja tečaja za

15,6 % (što je odgovaralo razlici između najvišeg i najnižeg tečaja u prošloj godini).

- 2 Tužitelji su svojom tužbom zahtijevali da se navedeni ugovor proglašni ništavim i da se naloži plaćanje iznosa od 375 042,34 poljska zlota uvećanog za zakonske zatezne kamate i plaćanje sudskih troškova. Tužitelji su podnijeli i podredni zahtjev koji se temelji na pretpostavci nepoštenosti klauzula o konverziji i mogućnosti nastavka s ugovorom nakon što se iz njega uklone nepoštene odredbe. Podnijeli su i zahtjev za dodjelu privremene mjere kojom se osigurava zahtjev za proglašenje ugovora ništavim tako da se urede prava i obveze stranaka u postupku tijekom njegova trajanja na način da se obustavi obveza otplate obroka kredita do pravomoćnog okončanja postupka (a), zabrani tuženiku da podnese izjavu o otkazu ugovora (b) i zabrani tuženiku da pri Uredu za gospodarske informacije objavi podatak da tužitelji ne otplaćuju kredit do okončanja postupka.
- 3 U odgovoru na tužbu banka tuženik zahtijevala je da se tužba odbije i podnijela je formalne prigovore te je porekla da su ugovorne odredbe nedopuštene. Podnijela je dokumente kojima nastoji potvrditi zakonitost tih odredbi i osporavala status tužiteljâ kao potrošača. Također je istaknula da banka ima pravo na zahtjev za povrat cijele isplaćene glavnice i naknadu za korištenje te glavnice. Što se tiče zahtjeva za dodjelu mjere osiguranja, tuženik je naveo da zahtjev tužiteljâ nije vjerodostojan i da je zastario.
- 4 Protiv odluke Sąda Okręgowog w Warszawie (Okružni sud u Varšavi, Poljska) (prvostupanjski sud) kojom se odbija navedeni zahtjev tužitelji su podnijeli žalbu kojom zahtijevaju da se zahtjev prihvati u cijelosti.

Glavni argumenti stranaka glavnog postupka

- 5 U prvostupanjskom postupku tužitelji su naveli da ugovor o kreditu sadržava nedopuštene odredbe o indeksaciji iznosa kredita u stranoj valuti i da je iznos koji potražuju zbroj uplata koje su tužitelji izvršili koji predstavlja neosnovano plaćanje koje je primio tuženik. U žalbi protiv rješenja prvostupanjskog suda istaknuli su da imaju pravni interes za dodjelu mjere osiguranja jer se svakom otplatom povećava iznos koji im banka tuženik treba vratiti. Što se tiče zahtjeva za dodjelu mjere osiguranja, tuženik je naveo da zahtjev tužiteljâ nije vjerodostojan i da je zastario. Podnio je i dokumente kojima nastoji potvrditi svoju dobru financijsku situaciju.

Sažeti prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 6 Kako bi odgovorio na prethodno pitanje, sud koji je uputio zahtjev zaključio je, na temelju nacionalnog prava, da je posljedica toga što ugovor sadržava nedopuštene ugovorne odredbe kojima se potrošaču nalaže, među ostalim, tečajni rizik, nemogućnost da se ugovor u cijelosti održi na snazi, što je istovjetno njegovoj ništavosti (članak 385.¹ Građanskog zakonika), i da stranke ništavog ugovora

imaju pravo na zahtjev za povrat izvršenih činidbi (članak 410. Građanskog zakonika).

- 7 Glavni postupak vodi se u okviru postupka za izricanje mjere osiguranja u kojem sud odlučuje o mjerama osiguranja na temelju vjerodostojnosti tvrdnji stranaka. Sud koji je uputio zahtjev utvrdio je da je vjerodostojno da su nepoštene određene odredbe ugovora koji su sklopili tužitelji kao potrošači jer se njima nalaže potrošačima tečajni rizik i omogućuje banci da slobodno utvrđuje tečajne razlike (slične su odredbama ugovora koji se ispitivao u predmetu C-260/18), da su tužitelji prilikom izvršavanja ugovora platili banci tuženiku oko 59 % isplaćenog iznosa kredita i da dodacima ugovoru koje su stranke sklopile nije vraćena djelotvornost nepoštenih ugovornih odredbi.
- 8 Članak 385.¹ Građanskog zakonika kojim se prenosi Direktiva 93/13 u poljsko pravo treba tumačiti na način kojim se osigurava najdjelotvornije postizanje ciljeva te direktive. Kao što je to Sud već istaknuo, članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da za ugovornu odredbu koja je proglašena nepoštenom valja smatrati, u načelu, kao da nikada nije postojala, tako da ne može imati učinak u odnosu na potrošača. Prema tome, sudske utvrđenje nepoštenosti takve odredbe mora, u načelu, imati za posljedicu ponovnu uspostavu pravne i činjenične situacije potrošača u kojoj bi se nalazio da navedene odredbe nije bilo. Obveza nacionalnog suda da izuzme iz primjene nepoštenu ugovornu odredbu kojom se nalaže plaćanje iznosa za koje se ispostavilo da je neosnovano u načelu ima odgovarajući restitucijski učinak u odnosu na te iznose (vidjeti presudu od 21. prosinca 2016., *Francisco Gutiérrez Naranjo*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 61. i 62.). Zahtjev tumačenja u skladu s pravom Unije odnosi se i na nacionalne postupovne odredbe (vidjeti presudu od 14. lipnja 2012., *Banco Español de Crédito SA*, C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, t. 53. do 57.).
- 9 Sud je u više navrata iznio razmatranja koja se odnose na potrebu da se nacionalnim sudovima omogući određivanje privremenih mjera kako bi se osigurala potpuna djelotvornost sudskih odluka u području zaštite istaknutih prava koja proizlaze iz prava Unije (vidjeti presudu od 19. lipnja 1990., *Factortame*, C-213/89, EU:C:1990:257, t. 21.; presudu od 11. siječnja 2001., *Siples*, C-226/99, EU:C:2001:14, t. 19.; presudu od 13. ožujka 2007., *Unibet*, C-432/05, t. 67.). U okviru Direktive 93/13 Sud se već izjasnio o potrebi da se osigura privremena mjera, osobito u situaciji u kojoj se provodi ovrha nad nekretninom u kojoj potrošač stanuje (presuda od 10. rujna 2014., *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 66.; presuda od 14. ožujka 2013., *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 59.).
- 10 Međutim, privremene mjere od temeljne su važnosti ne samo za prekid postupka ovrhe koja se provodi protiv potrošača, nego i u slučajevima u kojima potrošači poduzimaju pravne radnje kako bi zatražili utvrđivanje ništavosti određenih ugovornih odredbi (vidjeti rješenje od 26. listopada 2016., *Ismael Fernández Oliva*, spojeni predmeti C-568/14 do C-570/14, EU:C:2016:828). Sud je također naveo da nacionalne odredbe kojima se onemogućuje sudu da prekine ovršni

postupak do ispitivanja prigovora o nepoštenosti ugovora koje je podnio potrošač nisu u skladu s odredbama navedene direktive (vidjeti presudu od 26. lipnja 2019., Kuhar, C-407/18, EU:C:2019:537).

- 11 Stoga se člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13 nalaže nacionalnom sudu obveza dodjele odgovarajuće privremene mjere, također po službenoj dužnosti, ako je dodjela te mjere potrebna kako bi se osigurala puna djelotvornost buduće odluke o nepoštenim ugovornim odredbama.
- 12 Međutim, u nacionalnoj sudskoj praksi rijetko se prihvaćaju zahtjevi potrošača za primjenu takve mjere osiguranja. Dio nacionalnih sudova smatra da zahtjev za proglašenje (članak 189. Zakonika o građanskom postupku) ne podliježe ovrsi jer se njime samo službeno potvrđuje nepoštenost ili ništavost ugovornih odredbi. Čini se da takvo tumačenje zanemaruje pitanje restitucijskog učinka koji proizlazi iz nepoštene ugovorne odredbe. Drukčije stajalište temelji se na članku 731. Zakonika o građanskom postupku prema kojem se mjera osiguranja ne može odnositi na podmirenje tražbine. Treće se stajalište poziva na to da potrošač ima pravni interes za dodjelu mjere osiguranja (članak 730.¹ stavak 2. Zakonika o građanskom postupku) i na prekomjerno opterećivanje osobe na koju se mjera odnosi (tuženika) (članak 730.¹ stavak 3. Zakonika o građanskom postupku). Budući da se smatra da obje stranke ništavog ugovora o kreditu imaju pravo na zahtjev za povrat neosnovanog plaćanja, u dijelu sudske prakse ističe se da je i potrošač načelno dužan vratiti iskorištenu glavnice.
- 13 Zbog proglašenja ugovora o kreditu ništavim, već u uvodnom dijelu postupka potrebne su odgovarajuće privremene mjere (kao što je prekid obveze otplate obroka koji se sastoje od glavnice i kamata koja proizlazi iz tog ugovora tijekom trajanja postupka) kako bi se osigurala puna djelotvornost buduće odluke. U protivnom bi se ugrozilo postizanje restitucijskog učinka, a posljedično i djelotvornost Direktive 93/13. Naime, kada podnose protiv banke građanske tužbe za proglašenje ugovora o kreditu ništavim i nalaganje plaćanja odgovarajućih iznosa na ime namire ništavog ugovora, potrošači najčešće i dalje plaćaju obroke kredita u iznosu koji zahtijeva banka. Stoga već na početku takvog postupka treba zadržati (zamrznuti) pravnu i činjeničnu situaciju stranaka jer će to što potrošači i dalje plaćaju obroke dovesti do toga da odluka koja će se donijeti na kraju postupka neće biti djelotvorna. U suprotnom bi tužitelji (potrošači) trebali svaki mjesec (nakon plaćanja svakog sljedećeg obroka) odgovarajuće proširivati tužbu, što bi bilo vrlo teško i pogodovalo predugom trajanju postupka.
- 14 Time bi se više kaznilo potrošača nego prodavatelja robe ili pružatelja usluga, što bi, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, umanjilo djelotvornost članka 6. stavka 1. i članka 7. stavka 1. Direktive 93/13. Također, ne bi se ponovno uspostavila potpuna ravnoteža između prava i obveza stranaka zato što bi potrošač (a ne prodavatelj robe ili pružatelj usluga), kako bi ostvario svoja prava, bio prisiljen uložiti daljnja financijska sredstva i vrijeme za pokretanje sljedećih sudskih postupaka.

- 15 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13, s obzirom na načela djelotvornosti i zahtjev da se uspostavi stvarna ravnoteža između prava i obveza stranaka, zahtijeva da nacionalni sud, u slučaju da potrošač pokrene postupak protiv prodavatelja robe ili pružatelja usluga (banke) čiji cilj je utvrđenje nepoštenosti odredbi iz ugovora o kreditu, a posljedično i proglašenje ništavosti ugovora te čiji cilj je potraživanje povrata iznosa koje je potrošač platio na temelju ništavog ugovora (restitucija), poduzme sve potrebne mjere (i one privremene) kojima će se osigurati da se tim postupkom konačno uredi pravna situacija između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga. Cilj takvog postupka mora biti izvođenje svih pravnih učinaka koji na temelju Direktive 93/13 proizlaze iz proglašenja nepoštenosti ugovorne odredbe, uključujući pune i konačne restitucijske učinke, a da pritom potrošač ne mora pokretati sljedeći postupak.
- 16 Sud koji je uputio zahtjev smatra da takva privremena mjera mora biti zadržavanje pravne i činjenične situacije stranaka koja je postojala u trenutku pokretanja postupka, osobito time da se tijekom trajanja postupka obustavi obveza otplate obroka koji se sastoje od glavnice i kamata koja proizlazi iz ugovora o kreditu koji sadržava nepoštene ugovorne odredbe.
- 17 S obzirom na prethodno navedeno, Sąd Okręgowy w Warszawie (Okružni sud u Varšavi) predlaže da se na tako postavljeno pitanje odgovori da tumačenje nacionalnih odredbi i nacionalna sudska praksa ne mogu, u predmetima kao što je onaj u glavnom postupku, omogućiti nacionalnom sudu da odbije potrošačev zahtjev da sud odredi privremenu mjeru u obliku suspenzije izvršenja ugovora.